

Kaikenkokoiset kunnat tekevät Agenda2030-työtä Suomessa

Eveliina Kiema-Majanen & Marianne Pekola-Sjöblom

YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda2030 pyrkii äärimmäisen köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Ohjelman peruserä on, että ketään ei jätetä kehityksessä jälkeen ja ylisukupolviset vaikutukset ymmärretään. (YK-liitto 2023)

Kuntalain (410/2015) ensimmäisessä pykälässä todetaan, että kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Kestävä kunta turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet tasavertaisesti samalla, kun se ottaa huomioon luonnon kantokyvyn ja planetaariset rajat. Ihminen, ympäristö, talous ja teknologia otetaan tasavertaisesti huomioon kaikessa kunnan suunnittelussa, budjetoinnissa, päätöksenteossa ja toiminnassa. (Kuntaliitto 2023)

Kuntaliitto tukee kuntia kestävän kehityksen työssä ja tekee yhteistyötä myös muiden Pohjoismaiden kanssa. Kuntaliitto on tarkastellut kuntien kestävän kehityksen työtä muun muassa Kestävät kunnat 2030-ennakointijulkaisussaan (Kuntaliitto 2021) ja Kunta-alan kestävän kehityksen innovaatiobarometri 2022-raportissa (Jäppinen & Pekola-Sjöblom (toim.) 2022).

Kuntaliitto on vuonna 2019 tehnyt Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen, jossa se lupaa toteuttaa kestäviä ratkaisuja omassa toiminnassaan sekä kannustaa kuntia laatimaan oman Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksensa. Sitoumukset toteuttavat yhtä tai useampaa Agenda2030:n tavoitetta, joten ne ovat keino toteuttaa globaaleja tavoitteita kansallisesti. Kunnat voivat antaa toimenpidesitoumuksensa sitoumus2050.fi-verkkopalvelussa (Motiva ja VNK 2023). Kuntaliitto koordinoi myös kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Turku) SDG-tavoitteiden strateginen johtaminen kaupungeissa-verkoston, jossa kaupungit ovat yhteiskehittäneet työkaluja kestävän kehityksen tavoitteiden strategiseen johtamiseen.

Agenda2030-kysely osana pohjoismaista kestävyysyhteistyötä

Osana kuntien kestävyystyötä tukevia toimenpiteitä Kuntaliitto on kartoittanut tilannekuvaa kuntatöiden työstä kestävän kehityksen edistämiseksi nimenomaan YK:n Agenda2030-viitekehityksessä. Kysely on osa yhteispohjoismaista hanketta, jossa ovat mukana Islannin, Norjan, Ruotsin ja Suomen Kuntaliitot sekä koordinoivana tahona pohjoismaisen ministerineuvoston alaisuudessa toimiva Nordregio. Kerätty data liitetään yhteispohjoismaiseen aineistoon, josta tehtävän vertailvan analyysin lopputuotteena julkaistaan pohjoismainen alueellinen kestävän kehityksen arvioreportti kesällä 2024.

Kaikkiin Suomen kuntiin tehty tiedonkeruu toteutettiin kesäkuun ja lokakuun 2023 välisenä aikana. Kysely kohdistettiin kunnissa kestäväen kehityksen kanssa työtä tekeville taholle tai sellaisen puuttuessa hallintojohtajalle tai vastaavalle.

Agenda2030 -työtä tekevät kunnat ja kaupungit aktiivisimpia vastaajia

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 83 kuntaa eli vajaa kolmannes koko kuntakentästä. Kunnan koko näkyy selkeästi kyselyn vastausaktiivisuudessa; suurimmista yli 100 000 asukkaan kaupungeista 78 % vastasi kyselyyn, pienimmistä alle 5000 asukkaan kunnista vain 16 %. Alueellisesti tarkasteltuna saatiin eniten vastauksia Pohjanmaan ja Uudenmaan kunnissa, vähiten Kainuusta ja Etelä-Pohjanmaalta. Pienempien kuntien vähäisen vastausaktiivisuuden arvioidaan johtuvan paitsi resurssien ja ajanpuutteesta, myös ainakin osittain siitä, että kyselyssä käytetty sanasto ei ole kaikilta osin tuttua.

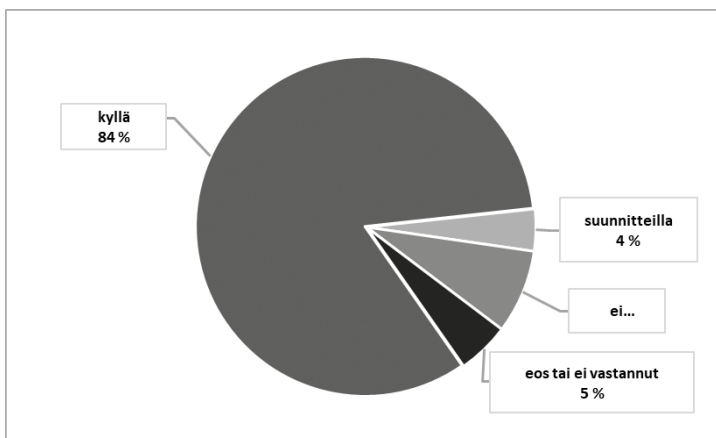
Voidaankin todeta, että ne kunnat, jotka jo tekevät Agenda2030-työtä, vastasivat kyselyyn aktiivisemmin kuin ne kunnat, joille viitekehitys oli vieras. Kyselyn tuloksia voidaan pitää yleisesti ottaen suuntaa antavina, ja ne peilaavat luotettavimmin yli 20 000 asukkaan kuntien tilannetta.

Kunnat tekevät paljon vaikuttavaa kestävyystyötä ilman viittausta Agenda2030-työhön

Vajaa puolet vastanneista kunnista kertoi tekevänsä Agenda2030:n mukaista kestävyystyötä, runsas joka kymmenes kunta ilmoitti työn olevan suunnitteilla ja vajaa kolmasosa vastanneista ilmoitti, ettei kunnassa työskennellä Agenda2030:n globaalien kestävyystavoitteiden edistämiseksi. Valtaosa kunnista (85 %) vastasi tekevänsä kuitenkin muuta kestävyystyötä ilman viittausta Agenda2030-viitekehitykseen (kuvio 1).

Suurimmat kaupungit tekivät pienempiä useammin työtä Agenda2030:n edistämiseksi. Tähän löytyy kuitenkin useita poikkeuksia: Suomessa kaikenkokoiset kunnat tekevät systemaattista Agenda2030-työtä.

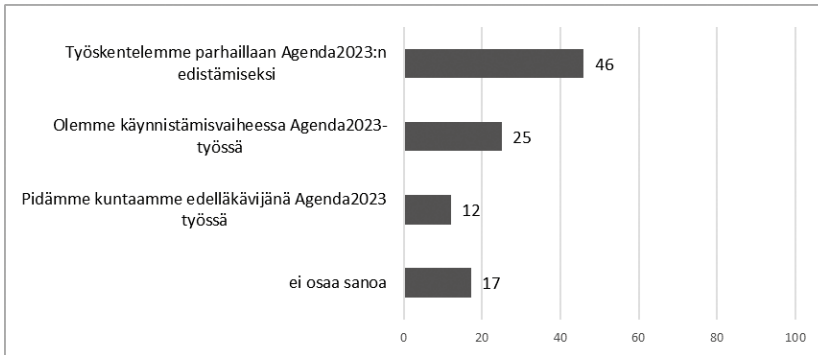
Annetuissa avovastauksissa korostui se, että kunnat kokivat tekevänsä paljon ja monipuolista kestävyystyötä, mutta sitä ei sanoiteta globaalien viitekehityksen kautta. Erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, ilmastotyö, luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja kuntaverkostot nousivat esiin. Avovastauksissa korostettiin kestävyystyön tärkeyttä viitekehityksestä ja brändistä riippumatta.

Kuvio 1. Kuntien vastaukset kysymykseen ”Tehdäänkö kunnassanne muuta kestävyystyötä ilman viittausta Agenda2030:een?” (% vastanneista, N=83).

Kunnat luokiteltavissa Agenda2030-työn edistämisen vaiheen mukaan

Useampi kuin kaksi viidestä kyselyyn vastanneesta kunnasta totesi, että he työskentelevät parhaillaan Agenda2030:n edistämiseksi (mm. Vantaa, Oulu, Turku, Lahti, Pori, Vaasa ja Seinäjoki). Lähes neljännes koki olevansa käynnistysvaiheessa (mm. Joensuu, Rovaniemi ja Salo). Vastanneista kunnista seitsemän piti itseään edelläkävijänä (Helsinki, Espoo, Tampere, Porvoo, Forssa, Korsnäs ja Föglö). Huomattava osuus vastaajista ei osannut sanoa, missä vaiheessa heidän kuntansa oli Agenda2030-työssä. (kuvi 2)

Kuvio 2. Kuntien vastaukset kysymykseen ”Kuinka kauan olette työskennelleet kunnassanne Agenda2030:n edistämiseksi?” (% vastanneista, N=57).

Avoimissa vastauksissa korostui kaksijakoisuus: osa kunnista puhuu Agenda2030:n viitekehyyksen sisältävän strategiansa toimeenpanosta, osa taas vierastaa viitekehystä eikä sitä ole mainittuna terminä kunnan ohjausasiakirjoissa. Osassa vastauksista mainitaan, että Agenda2030:n kestävä kehityksen tavoitteet (sustainable development goals eli SDG) ovat esillä ilmasto-, ympäristö- tai muissa ohjelmissa. Mielenkiintoinen näkökulma eräässä avoimessa vastauksessa valottaa suomalaisen kuntakentän kestävyystyön todellisuutta: ”*Suomalaisessa kontekstissa olemme varmasti edelläkävijöiden joukossa mutta tosiasiallisesti työ Agenda-kehityksessä on vielä alussa.*”

Jos Agenda2030-työn tilaa kunnissa tarkastellaan kuntien arviointien perusteella, voidaan todeta, että kaikki edelläkävijäkunnat, lähes kaikki niistä kunnista, jotka työskentelevät parhaillaan Agenda2030:n edistämiseksi sekä vajaa kolmannes käynnistämisyvaiheessa olevista kunnista työskentelevät globaalien kestävyystavoitteiden edistämiseksi.

Kunnissa työskennellään kokonaisvaltaisesti kestävä kehityksen edistämiseksi

Enemmistö vastanneista kunnista työskentelee kokonaisvaltaisesti sekä sosiaalisen, taloudellisen että ekologisen ulottuvuuden huomioiden. Edelläkävijöistä valtaosa ja parhaillaan työskentelevistä useampi kuin kolme neljästä edusti kokonaisvaltaista työskentelyä. Vajaa kolmannes ilmoitti priorisoivansa vain yhtä tai kahta ulottuvuutta. Näin vastanneista valtaosa priorisoi ekologista ulottuvuutta. Avoimissa vastauksissa todetaan, että priorisointia ei ole sinänsä virallisesti erikseen päätetty, mutta ekologinen ulottuvuus painottuu kunnan muuttuneiden tehtävien kautta (esim. sote-uudistuksen myötä).

Joka kolmas kunta pitää kaikkia kestävä kehityksen tavoitteita yhtä tärkeinä

Kyselyyn vastanneista kunnista kolmannes totesi pitävänsä kaikkia tavoitteita yhtä tärkeinä. Edelläkävijöistä lähes puolet (Espoo, Tampere ja Porvoo) sekä parhaillaan työskentelevistä runsas

neljännes (Vantaa, Oulu, Turku, Pori, Mustasaari, Kruunupyö, Finström) pitävät kaikkia kestävän kehityksen tavoitteita yhtä tärkeinä. Toisaalta kolme viidestä kunnasta priorisoi yhtä tai useampaa tavoitetta. Edelläkävijät priorisoivat keskimäärin kahdeksaa tavoitetta, parhaillaan työskentelevät ja käynnistämävaiheessa olevat kuutta tavoitetta.

Eniten priorisoidaan Ilmastotekoja (SDG13), Kestävät kaupungit ja yhteisöt (SDG11) ja Terveyttä ja Hyvinvointia (SDG3). Lähelle pääsivät priorisoinnissa myös Hyvä koulutus (SDG4), Edullista ja Puhdasta Energiaa (SDG7) ja Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja (SDG9). Vähiten priorisoidaan tavoitteita Ei köyhyyttä (SDG1) Ei nälkää (SDG2) ja hieman yllättäen Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto (SDG16).

Mitä suurempi kunta, sitä kokonaisvaltaisemmin kestävän kehityksen tavoitteita edistetään. Pienemmissä kunnissa on resurssien vähäisyyden takia tärkeämpää priorisoida myös kestävyystyössä tiettyjä osa-alueita. Toisaalta on pieniäkin kuntia, jossa Agenda2030 on otettu keskeiseksi ohjaavaksi viitekehyykseksi. Edelläkävijät näkevät holistisen edistämisen tärkeämpänä kuin muut.

Edelläkävijät ja suuret kaupungit johtavat Agenda2030-työtään strategisesti

Lähes kaikissa vastanneissa kunnissa kestävän kehityksen tavoitteet sisältyvät kuntastrategiaan ja visioon. Yli puolessa kunnista tavoitteet sisältyvät toimialojen tavoitteisiin ja talousarvioon, lähes puolessa myös kunnan hankintaohjeeseen. Kolmasosassa kunnista tavoitteet näkyvät kunnan maankäytön ja kaavoituksen ohjauksessa.

Kaksi kolmasosaa vastanneista kunnista mittaa ja raportoi kestävän kehityksen tavoitteiden edistämistä, kolmannes ei. Seurantaa tehdään paikallisilla indikaattoreilla, jotka on usein kytketty talousarvioon, strategiaan tai esimerkiksi resurssiviisauk-, ilmasto- tai ympäristöraporttiin.

Noin kolmanneksessa vastanneista kunnista on nimetty vastuhenkilö Agenda2030:n koordinaatioon, mutta yli puolessa kunnista puuttuu koordinoiva henkilöresurssi. Avoimissa vastauksissa korostui kuntien todellisuus, kestävyystyötä tekevät useat ihmiset eri puolilla organisaatiota, oman tehtävänsä näkökulmasta ja siilosta. Monissa kunnissa on kuitenkin erilaisia yhteistyöryhmiä tai rakenteita, joissa kestävyystyötä koordinoidaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että mitä suurempi (edelläkävijä)kaupunki, sitä suuremmalla todennäköisyydellä se on kytkenyt Agenda2030-viitekehityksen strategiaansa ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin, sillä on henkilöresurssi kestävyystyön koordinaatioon ja se mittaa edistymistään kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa.

SDG-tietoisuutta lisätään kunnissa erityisesti varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa

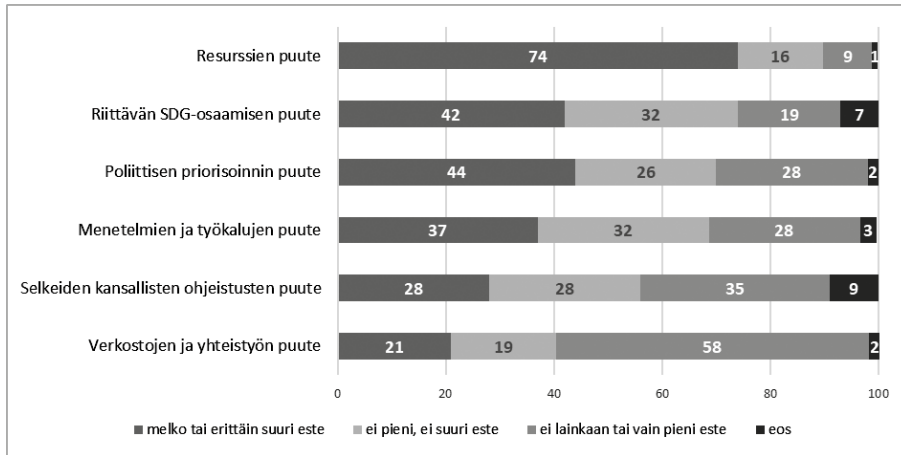
Kunnat ovat lisänneet tietoisuutta Agenda2030-viitekehyyksestä ja kestävän kehityksen tavoitteista eniten varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa, näitä hieman vähemmän luottamushenkilöiden keskuudessa ja paikallisissa yrityksissä. Kuntalaisten ja henkilöstön keskuudessa SDG-tietoisuuden lisääminen on vähäisempää ja kunnissa näkemykset näyttäisivat jakautuvan. Muita mainittuja toimijoita, joiden keskuudessa tietoisuutta on kunnissa lisätty ovat mm. kolmas sektori, seututoimiston työryhmät, kaupunkikonsernin yhtiöt, kansainväliset verkostot, sidosryhmät, järjestöt, kylät ja aluekehittäjät.

Edelläkävijät ovat edistäneet tietoisuutta kaikissa kohderyhmissä eniten. Avoimissa vastauksissa nousi esiin Agenda2030-sanoituksen puute ja se, että tietoisuutta on lisätty yksittäisistä tavoitteista (esim. ilmasto ja hyvinvointi), mutta ei SDG-viitekehyyksessä.

Monissa kunnissa kuntalaisia on pyritty saamaan mukaan Agenda2030-työhön järjestämällä tapahtumia ja keskustelutilaisuuksia, mielipidekyselyin sekä tarjoamalla tietoa verkkosivuilla ja sosiaalisissa medioissa. Toisaalta lähes joka neljäs vastaajista katsoi, ettei kunta ole pyrkinyt saamaan kuntalaisiaan mukaan mainituilla keinoilla lainkaan.

Resurssien puute suurin este kuntien Agenda2030-työlle

Vastanneet kunnat kokivat resurssien puutteen selvästi suurimmaksi esteeksi Agenda2030-työlle. Tämä näkyi sekä kaikenkokoisissa että myös eri Agenda2030:n edistämistyön vaiheissa olevissa kunnissa. Myös poliittisen priorisoinnin ja riittävän SDG-osaamisen puutetta pidettiin melko suurena esteenä. Sekä edelläkävijöillä että käynnistämävaiheessa olevilla kunnilla korostuivat resurssien ja osaamisen merkitys, mutta toisaalta käynnistämävaiheessa olevat kunnat kokivat poliittisen priorisoinnin selvästi tärkeämpänä kuin edelläkävijäkunnat. Tämä saattaa viitata myös siihen, että edelläkävijyys vaatii poliittista sitoutumista, jolloin sitä ei enää nähdä yhtä suurena haasteena.

Kuvio 3. Kuntien vastaukset kysymykseen ”Kuinka suurena esteenä Agenda2030-työlle pidetään seuraavia seikkoja? (% vastanneista, N=57).

Kunnissa kaivattiin myös menetelmiä, työkaluja ja selkeitä kansallisia ohjeistuksia. Sen sijaan verkostoja ja yhteistyötä koetaan vastaajien mielestä olevan riittävästi, yhden vastaajan mukaan jopa liikaa. Agenda2030-työn edistämisen muina esteinä mainittiin virkamiesten ja johdon sitoutumattomuus, toiminnan jalkautuksen ja strategisen kohdentamisen haasteet sekä muutosvastarinta. Avovastausten perusteella vertailukelpoisen tarkastelun puute koetaan pienten ja keskisuurien kuntien haasteeksi. Myös puutteellinen sidosryhmäyhteistyö, johtamisen epäjohtamukaisuus ja puutteellinen suunnittelu nähdään Agenda2030-työn haasteiksi kuntakentällä. (kuvio 3)

Riittävät resurssit suurin onnistumisen edellytys, heikompi taloudellinen tilanne suuri riski Agenda2030-työlle

Agenda2030-työn onnistumisen edellytyksenä nähtiin vastausten mukaan ensisijaisesti riittävät resurssit sekä viitekehysten kytkentä kunnan hallintoon. Varsin tärkeänä pidettiin myös SDG-tavoitteiden sanoittamista paikalliseen kontekstiin, riittävää osaamista ja poliittista priorisointia, selkeitä kansallisia ohjeistuksia sekä tarkoituksenmukaisten menetelmien ja työkalujen saavutettavuutta. Kuntalaisten osallistuminen, verkostoyhteistyö ja Kuntaliiton tuki Agenda2030-työssä nähtiin niin ikään tärkeinä.

Edelläkävijät painottivat yksimielisesti resursseja, kytkentää hallintoon, osaamista, paikallista sanoitusta, poliittista priorisointia ja kuntalaisten osallistumista. Agenda2030-työn edistämiseksi parhaillaan työskentelevät ja käynnistämävaiheessa olevat nostivat edelläkävijöitä enemmän esiin verkostojen, yhteistyön, menetelmien ja työkalujen sekä kansallisten ohjeistusten merkitystä.

Lähes kaksi kolmasosaa kunnista näki suurena riskinä, että heikompi taloudellinen tilanne johtaisi kestäväen kehityksen tavoitteiden edistämisen heikentämiseen kunnassa. Edelläkävijät näkivät tämän riskin suhteellisesti pienempänä kuin muut kunnat.

Agenda2030-yhteistyötä tehdään yleisimmin muiden kuntien kanssa

Muut kunnat näyttäsivät olevan kuntien yleisin yhteistyökumppani Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamiseksi. Vastanneista 39 prosenttia ilmoitti tehneensä melko tai erittäin paljon yhteistyötä muiden kuntien kanssa. Lähes yhtä yleisesti yhteistyötä on tehty yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, yritysten sekä maakuntaliittojen ja muiden kuntayhtymien kanssa. Suuret kaupungit ja edelläkävijät tekevät enemmän sidosryhmäyhteistyötä kuin pienemmät ja käynnistämävaiheessa olevat.

Kansainvälinen kestävyysyhteistyö vielä vähäistä

Osa kyselyyn vastanneista kunnista ilmoitti osallistuvansa jonkin verran myös kansainvälisiin verkostoihin, yleisimmin pohjoismaiseen ja/tai eurooppalaiseen verkostoon. Muutamat kunnat ilmoittivat osallistuvansa myös globaaliin verkostoon.

Tiivistetysti voikin todeta, että kansainvälistä kestävyysyhteistyötä tekee kourallinen suomalaisia kuntia, mutta ne, jotka tekevät, ovat erittäin laajasti ja aktiivisesti verkostoituneita. Pitkällä Agenda2030-työssä olevat kunnat vertaavat itseään globaaleihin edelläkävijöihin ja sen myötä itseasetettu vaatimustaso nousee. Kansainvälinen verkostoituminen lisää tätä kehitystä, mutta aiheistosta selviää, että globaali verkostoituminen on kunnissa suhteellisen harvinaista.

Kestävyyttä edistetään kuntakentällä laajasti ja omin sanoituksin

Suomalaiset kunnat tekevät vaikuttavaa kestävyystyötä jo lakisääteisten tehtäviensä kautta. Riippuu kunnasta, mihin viitekehyyteen kestävyystyö halutaan kytkeä, mutta tärkeintä on löytää kullekin kunnalle omannäköinen, omiin olosuhteisiin sopiva sekä hyödyllinen toimintatapa ja sanoitus kestävä kehityksen edistämiseen. Resurssit vaikuttavat voimakkaimmin kunnan kykyyn edistää Agenda2030:n tavoitteita, mutta resursseja ei saada ilman poliittista tahtoa ja jaettua tilannekuvaa kestävyiden keskeisyydestä tulevaisuuden kunnan rakentamisessa.

Lähteet

Agenda2030-kysely pohjoismaisille kunnille 2023. Kuntaliitto 2023.

Jäppinen, Tuula & Pekola-Sjöblom, Marianne (toim.) (2022). *Kunta-alan kestävä kehityksen innovaatiobarometri 2022*. Acta nro 284. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2215-kunta-alan-kestavan-kehityksen-innovaatiobarometri-2022-acta-nro-284>

Kuntalaki (10.4.2015/410). 1 Luku; Yleiset säädökset; 1§ Lain tarkoitus. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>

Kuntaliitto (2019). Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutus. <https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/kestava-kehitys/kestavan-kehityksen-yhteiskuntasitoutus>

Kuntaliitto (2021). Kestävät kunnat 2030-ennakointijulkaisu. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2021/2127-kestavat-kunnat-2030-ennakointijulkaisu>

Kuntaliitto (2023). Kestävä kehitys. <https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/kestava-kehitys>

Motiva Oy & valtioneuvoston kanslia VNK (2023). Sitoumus2050-palvelu. <https://sitoumus2050.fi/koti#/>

YK-liitto (2023). Kestävä kehitys. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>